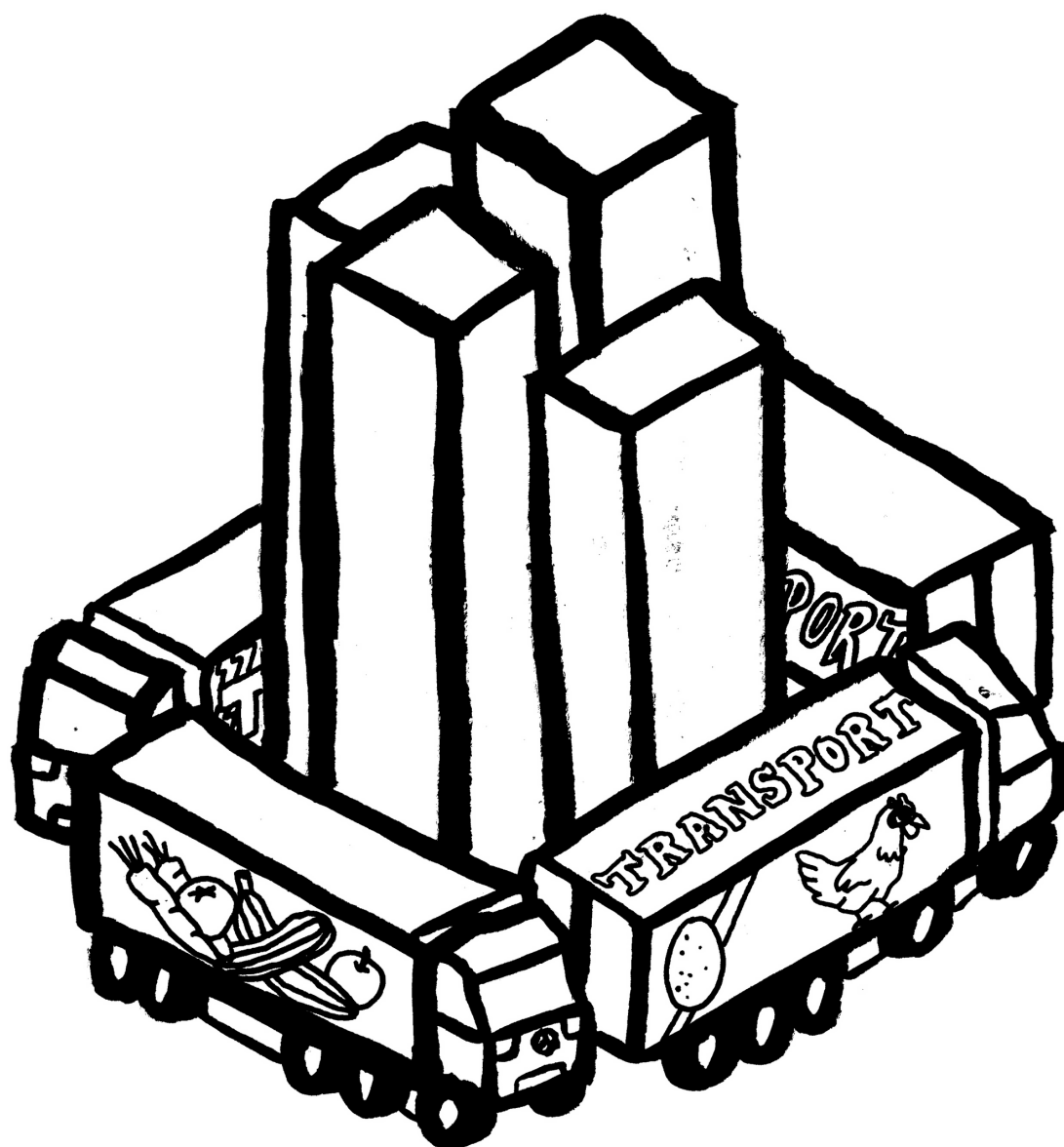

Stadsacademiesessie

Richting een democratisch voedselsysteem in Gent

ORGANISATOREN

Amber Steyaert

Joost Dessen

STAD'S
ACADEMIE

Introductie

Op 17 juli 2021 vond de eerste Stadsacademiesessie plaats in het kader van een nieuw traject rond voedseldemocratie in Gent.

Onder de aanwezigen waren o.a. stedelijke ambtenaren, vertegenwoordigers van middenveldorganisaties in Gent en academici uit verschillende faculteiten van de Universiteit Gent.

Na een uitgebreide kennismaking schoven de deelnemers aan bij vier tafels waaraan telkens 1 van de 4 dimensies van voedseldemocratie (zie hiernaast) werd besproken.

In vier rondes verkenden de deelnemers hun dimensie aan de hand van een vraag.

RONDE 1: BETEKENIS

Wat betekent deze dimensie voor jou en voor Gent?

RONDE 2: DROOM

Waar willen we binnen Gent naartoe met deze dimensie? Hoe ziet het droomscenario eruit?

RONDE 3: DREMPELS EN ACTIES

Wat is er nodig om de droom te bereiken? Op welke hindernissen zouden we kunnen stoten?

RONDE 4: KENNISVRAGEN

Welke kennis is er nog nodig om de acties uit te voeren en te hindernissen te overkomen?

De 4 dimensies van voedseldemocratie

DIMENSIE 1: KENNIS OVER VOEDSEL EN HET VOEDSELSYSTEEM

Om iets te kunnen veranderen aan hun voedselsysteem hebben mensen in eerste instantie kennis nodig over de organisatie ervan.

Naast het tot zich nemen van informatie moeten mensen vanuit hun eigen ervaringen kunnen bijdragen aan de kennisvorming over hun voedselsysteem.

DIMENSIE 2: WAARDEN EN VISIES OVER HET VOEDSELSYSTEEM DELEN MET ANDEREN

Door in gesprek te gaan met anderen kunnen inwoners voedselvraagstukken duidelijker krijgen en op basis daarvan een onderbouwde mening vormen. Dit kunnen participatieve processen zijn georganiseerd door een overheid of middenveldorganisatie, maar ook gesprekken die bottom-up groeien.

DIMENSIE 3: ACTIE ONDERNEMEN MET IMPACT OP HET VOEDSELSYSTEEM

Om echte verandering in hun voedselsysteem teweeg te brengen moeten inwoners weg uit de passieve consumenten rol en een evolutie doormaken naar actief burgerschap. Ze moeten in staat zijn om zelf hun relatie ten opzichte van voedsel te bepalen en problemen in hun gemeenschap op te lossen. Dit kunnen ze niet zonder de juiste middelen

DIMENSIE 4: VAN INDIVIDUELE WINST NAAR ALGEMEEN BELANG

Binnen een democratisch voedselsysteem hechten burgers, overheden en bedrijven belang aan het publieke goed. Hun acties gaan verder dan alleen die handelingen waar ze zelf beter van worden.

TAFEL 1: Kennis verwerven en creëren over voedsel en het voedselsysteem

BETEKENIS

Er is veel kennis over het voedselsysteem beschikbaar, maar om tot voedseldemocratie te komen moet deze kennis bij iedereen geraken zodat we persoonlijke keuzes kunnen maken en gedrag kunnen bijsturen op basis van deze kennis.

Deze kennis moet echter niet altijd rechtstreeks bij individuen terechtkomen. Het kan ook indirect doordat ze bijvoorbeeld in een ziekenhuiskeuken enkel wordt werken met lokale producten of een school hun beleid rond gezonde voeding uitdragen naar ouders en kinderen.

Kennis over het voedselsysteem bezitten is een recht dat mensen hebben, maar we moeten er ook bewust van zijn dat dit voor veel mensen geen prioriteit is.

DROOM

We consumeren enkel nog producten die goed zijn voor het individu, het milieu en de samenleving. Elke (groot)stad en Vlaanderen heeft een geïntegreerd voedselbeleidsplan met duidelijke doelstellingen en acties rond het democratiseren van het voedselsysteem (vb. bedrijfsketen moet voor x% werken met lokale leveranciers of minsten x% van maaltijden in stadsscholen moet vegetarisch zijn). Deze doelstellingen worden in samenwerking met de burgers geformuleerd.

Veel meer mensen zijn flexitariër. In supermarkten worden enkel fairtrade en biologische producten aangeboden. Dit is zeker het geval voor productie die overheidssubsidie krijgen. Op scholen staat kennis over duurzaamheid in de eindtermen. Op Vlaams niveau zijn er afspraken over het aantal lesuren dat moet worden besteed aan de voedselketen en duurzame voeding.

DREMPELS EN ACTIES

Drempel: Er bestaat heel veel informatie over voedsel en ons voedselsysteem, maar deze is niet toegankelijk voor alle burgers of bereikt hen niet. De budgetten vanuit de stad zijn ook eerder beperkt.

Acties: Onderzoek rond voeding zou veel laagdrempeliger moeten zijn. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van een spreekuurtje op de universiteit waar mensen vragen kunnen komen stellen of een ideeënbox waar burgers ideeën voor onderzoek kunnen posten. De informatie over welke voeding gezond is, welke impact vegan eten heeft, ... is veel gemakkelijker toegankelijk.

Om mensen te bereiken die op eerste zicht minder open staan om bij te leren over het voedselsysteem kan kunnen nudgingtechnieken gebruikt worden.

KENNISVRAGEN

- Op welke manier gaan verschillende doelgroepen om met voedsel en kennis over voedsel die ze al hebben?
 - Hoe belangrijk vinden de verschillende doelgroepen duurzaam voedsel?
 - (Hoe) wordt deze kennis binnen deze groepen omgezet tot acties?
 - Eenmaal dat we deze kennis hebben, hoe kunnen we hem gebruiken om deze groepen te betrekken?
- G1000 / G32 rond voeding opzetten waarbij een heel diverse groep burgers met elkaar in gesprek gaat.
- Welke rol speelt gender in verwerking van kennis over het voedselsysteem?
- Hoe kunnen nudging technieken worden ingezet om mensen hun kennis over het voedselsysteem te vergroten?

TAFEL 2: Waarden en visies over het voedselsysteem delen met anderen

BETEKENIS

Betrekken van inwoners bij politieke aspecten van het voedselsysteem (verschil met gedragsverandering teweeg brengen). Niet iedereen moet actief voorvechter worden, maar iedereen moet wel een stem hebben.

Verschillende groepen/individuen in de stad die met voeding bezig zijn met elkaar in dialoog brengen en hierbij de rol van de stad om de belangen van deze groepen tegen elkaar af te wegen.

DROOM

In een ideaal scenario zijn er in Gent veel meer ontmoetingsmogelijkheden tussen actoren in de keten en consumenten (bijvoorbeeld via een open voedselsysteem dag) en tussen inwoners onderling (door in de stad mogelijkheden te creëren om samen te eten met onbekenden en grote groepen). Er zijn mee boeren die direct voor burgers produceren, waarbij er ook inspraak is en discussies over wat de boeren kweken en hoe ze dat doen.

Ook in langere ketens is er verantwoord ondernemerschap, waarbij de ondernemer niet enkel verkoper is maar ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid heeft. Als we echt mogen dromen halen we voeding uit het marktsysteem en behandelen we het als een recht (in dezelfde lijn als zorg en onderwijs)

DREMPELS EN ACTIES

Drempels: Het is moeilijk om mensen te bereiken die niet op deze droom zitten te wachten, of geen tijd of geld hebben om er mee bezig te zijn ("unusual suspects"). Gesprekken over duurzame voeding voelen ook snel normerend. Daarnaast hebben veel mensen geen fysieke of mentale toegang tot ruimtes rond duurzame voeding.

Acties: De oplossing kan niet zijn om de voedselprijzen nog te verlagen. Een systeem van financiële solidariteit, waarbij sommige mensen wat meer betalen en anderen wat minder kan wel een oplossing zijn. Dit gaat het best in kleinschalige initiatieven omdat de sociale cohesie hier groter is.

Ontmoetingsmogelijkheden kun je creëren door (letterlijk) ruimte te maken voor verbinding rond voeding. In deze projecten moet participatie niet de hoofddoelstelling zijn, maar het kan er wel uit voortvloeien. De stad kan deze ruimtes faciliteren. Hierbij is het belangrijk om de juiste taal te zoeken (niet normerend, wel verbindend).

Initiatieven als VANIER zijn een goed voorbeeld van waarde gedreven ondernemen. Er zou nog meer geëxperimenteerd kunnen worden met coöperatief ondernemen.

KENNISVRAGEN

- Hoe kan je bestaande (laagdrempelige) initiatieven gebruiken om naar een inhoudelijk gesprek te gaan over het voedselsysteem?
 - Welke methodes worden hier best voor gebruikt?
- Welke drempels bestaan er voor de "unusual suspects" om (1) duurzamer te eten en (2) deel te nemen aan de uitwisseling van waarden en normen over het voedselsysteem, (3) naar de ruimtes te komen die ontstaan rond duurzame voeding (vb. CSA boerderij, buurtmoestuin, ...)
- Hoe kunnen we kennis rond de impact van ons eetpatroon op het grote geheel (bio-diversiteit etc.) op een simpele manier bij mensen brengen?
- Wat kan je als stad doen om voedselgeletterdheid bij te brengen?
- Hoe kijken de verschillende culturele gemeenschappen in Gent naar voedsel en ons voedselsysteem?
 - En hoe kan je als stad of organisatie je communicatie hierop afstemmen?

TAFEL 3: Acties met impact op het voedselsysteem

BETEKENIS

Om acties te kunnen ondernemen moeten eerst barrières worden weggewerkt waardoor duurzame en verse voeding toegankelijker wordt en de keuze ervoor logischer. Deze barrières kunnen financieel, cultureel of mentaal zijn.

Impact hebben betekent ook een alternatief kunnen neerzetten voor een super efficiënt economisch systeem. Dit is onmogelijk zonder dat het systeem zelf verandert.

DROOM

Iedereen heeft de mogelijkheid om voor gezonde en duurzame voeding te kiezen. In de vele buurthuizen en buurtkeukens wisselen verschillende culturele groepen in de stad uit over wat voeding voor hun betekent en koken ze samen.

Het voedselbeleid van de stad houdt rekening met de verschillende culturele praktijken rond voeding. Er is ook nog meer overleg tussen de stad en organisaties/diensten die rechtstreeks met sociaal kwetsbare groepen werken.

In het basisonderwijs zijn er gratis en gezonde maaltijden op school. Kinderen helpen mee koken. Tijdens heel hun schoolloopbaan leren kinderen over gezond eten en hoe ze zelf groenten kweken. Ook in zorginstellingen eten mensen vers en gezond.

DREMPELS EN ACTIES

Drempels: Er is nog veel verwarring over wat gezonde en duurzame voeding betekent en zelfs als het duidelijk is hebben veel mensen te middelen niet om gezond en duurzaam te koken. De lat wordt vaak direct heel hoog gelegd, waardoor mensen afhaken. Gentse scholen en de overheid hebben vaak ook te beperkte budgetten om zelf grote initiatieven op te zetten.

Acties: Begin eerst met mensen samen te brengen en te laten leren van elkaar op vlak van voeding. Dit kan bijvoorbeeld in buurtkeuken. Aspecten als duurzaam en lokaal kan je later inbrengen. Het helpt hierbij als de informatie komt van mensen binnen de gemeenschap. Etnische voedingswinkels kunnen dienen als ingangspoort in een gemeenschap

Daarnaast kunnen verschillende organisaties specifieke acties ondernemen. Universiteiten kunnen een schakel vormen tussen beleid en burgers door gemeenschappen te benaderen, bevragen en die informatie te kunnen terug te koppelen naar de stad (en omgekeerd)

Mutualiteiten kunnen in groepssessies rond gezonde voeding culturele accenten leggen en meer inzetten op samenwerkingen met wijkgezondheidscentra.

Organisaties zoals voedselteams vzw zitten vaak al in volkswijken. Zij moeten verder zoeken naar het verzoenen van betaalbaarheid en een eerlijke prijs voor de boer.

Tenslotte kan Stad Gent een platform bieden om bestaande initiatieven te versterken en hun impact te vergroten. De Voedselraad zou via werkgroepen tot meer concrete acties kunnen komen.

KENNISVRAGEN

- Welke etnische winkels bestaan er in Gent en welke rol spelen deze in sociale cohesie binnen culturele groepen?
- Hoe krijgen we scholen en organisaties die met kansengroepen werken mee in verhaal van voedseldemocratie?
- Hoe kunnen online (commerciële) platformen (genre Airbnb/Uber) bijdragen tot voedseldemocratie / een duurzamer voedselsysteem?
- Hoe kunnen we marketing van duurzame en lokale voeding verbeteren?
- Waar worden beslissingen over ons voedselsysteem genomen? Kunnen we dit in beeld brengen?

TAFEL 4: Van individuele winst naar algemeen belang

BETEKENIS

Deze dimensie kan geïnterpreteerd worden op vier niveau's. Op niveau van *bedrijven* gaat het over functioneren vanuit het algemeen belang i.p.v. een winstlogica en de vraag of die twee verzoenbaar zijn. Op niveau van de *producenten* gaat het over het binnen brengen van het algemeen belang in een specifiek bedrijfsmodel. Voor de *overheid* gaat het over burgers mee krijgen in de transitie naar een duurzaam voedselsysteem en beslissingsstructuren creëren waarin consequent gedacht wordt vanuit het algemeen belang waardoor macht eerlijker verdeelt is. Tenslotte gaat het voor *burgers* over rekening houden met algemeen belang in individuele voedingskeuzes.

DROOM

Rond de stad liggen landbouwgronden waarop voedsel wordt geproduceerd door boeren die gemakkelijk het hoofd boven water kunnen houden. Er is vertrouwen tussen producent en consument. De overheid faciliteert de logistiek van dit lokaal voedselsysteem.

In openbare aanbestedingen weegt naast prijs ook duurzaamheid door en werkt de stad zoveel mogelijk samen met lokale boeren. Zij zijn ook de goedkoopste, want er is een CO2 heffing een doorrekening van een maatschappelijke kost die import veel duurder maakt. De stadsdiensten werken transversaal aan voedseldemocratie. Buurten zijn zo ingericht dat ze mensen samenbrengen rond voeding.

DREMPELS EN ACTIES

Drempels: Duurzaamheidsdenken rond voeding blijft nog heel erg in de marge. Dit komt deel omdat de macht in het voedselsysteem zeer ongelijk is verdeelt en initiatieven die een alternatief willen bieden voor het dominante systeem zeer kleinschalig blijven. Duurzame voeding leeft dan ook vooral bij bepaalde groepen burgers, maar bij anderen totaal niet. Duurzame voeding is vaak duurder. Het is echter geen oplossing om het goedkoper te maken ten kostte van de landbouwer.

Acties: Overheden, producenten en bedrijven zouden, naast efficiëntie en economie, meer waarde moeten hangen aan sociale en culturele aspecten zoals verbinding die voedsel brengt tussen mensen en groepen. Stad Gent zou middelen kunnen vrijmaken voor initiatieven die aan deze twee laatste waardes werken en een context creëren waarbij initiatieven van onderuit die hierop inzetten kunnen bloeien. Dit kan bijvoorbeeld door de creatie van ruimtes waar mensen samen kunnen eten en koken.

Om landbouwers mee te krijgen in deze transitie moeten we ook zoeken waar ze zelf warm van worden. Connectie met de omgeving is voor veel landbouwers belangrijk. Dit zou in hun ondersteuning kunnen worden gebruikt om ze mee te krijgen in de transitie naar een duurzaam voedselsysteem.

Duurzaamheidsdenken zou tenslotte in elke universitaire opleiding moeten zitten en niet enkel als keuzevak moeten bestaan.

KENNISVRAGEN

- Hoe verhoudt de stad zich tot burgerbewegingen rond voedsel?
 - Zien we meer burgerbewegingen in steden die nog geen voedselbeleid hebben of juist andersom?
 - Zijn deze bewegingen tegenbewegingen of ondersteunen zij juist het beleid van de stad?
- Hoe zet je een gesprek op met burgers over de creatie van ruimte voor verbinding rond voedsel?
 - Wat is de rol van een stad hierin?
- Hoe breng je denken vanuit algemeen belang binnen in organisaties met macht?
 - Wat brengt bedrijven ertoe om duurzaam en verantwoord te ondernemen? Wat zijn succesfactoren?